

Верховний
Суд

Медіація як м'який та дієвий спосіб вирішення сімейних спорів та забезпечення найкращих інтересів дитини

Євген СИНЕЛЬНИКОВ

суддя Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду

У найкращих інтересах дитини є конструктивне спілкування між батьками, збереження відносин дитини з обома батьками, створення таких умов для розлучених батьків, за яких вони будуть діяти вдвох при вихованні дитини, приймати спільні рішення, враховуючи інтереси, потреби та бажання дитини.

Допомога компетентного медіатора може суттєво полегшити процес розв'язання конфлікту та вибудувати шлях до рішення, яке максимально враховує найкращі інтереси дитини.

Діти, які беруть участь у медіаційних сесіях, розуміють, що їхні потреби і бажання важливі, що медіатор має намір допомогти батькам та дитині у складній ситуації.

Дитина має право на вільне висловлення особистої думки, бути вислуханою, отримувати інформацію, що відповідає її віку з питань, які стосуються її особисто, сім'ї (ст.ст. 3, 12 Конвенції про права дитини, ст.ст. 160, 171 Сімейного кодексу України, ст. 9 Закону України “Про охорону дитинства”)

Стаття 124 Конституції України, яка передбачає, що Законом може бути визначений обов'язковий досудовий порядок урегулювання спору.

Закон України від 16.11.2021 року № 1875-IX “Про медіацію” визначає правові засади та порядок проведення медіації як позасудової процедури врегулювання конфлікту (спору), принципи медіації, статус медіатора, вимоги до його підготовки та інші питання, пов'язані з цією процедурою.

Дитина у процедурі медіації має можливість:

брати активну участь у вирішенні питань, що стосуються її життя;

самостійно впливати на вирішення конфлікту (спору);

висловлюватись про своє розуміння конфлікту (спору);

отримувати відповіді на важливі для неї питання;

осмислювати зміни, які відбуваються у зв'язку з конфліктом, його наслідки, усвідомлювати відповідальність за свої дії.

Медіація може бути корисною у багатьох спрах, а особливо тих, що чутливі до збереження стосунків у майбутньому і ризиків репутаційних втрат (сімейних, комерційних, трудових тощо); вона може бути застосована на будь-якій стадії вирішення спору (конфлікту) (ухвала ВС від 28.11.2023 року у справі № 465/6496/19).

У підготовчому засіданні суд з'ясовує, чи бажають сторони провести позасудове врегулювання спору шляхом медіації.

Проведення медіації – підстава для оголошення перерви у підготовчому засіданні, обов'язкового зупинення провадження у справі за клопотанням обох сторін.

Після закінчення процедури медіації: (1) суддя враховує положення угоди при винесенні рішення; (2) позивач може відмовитися від позову; (3) позивач може подати заяву про залишення позову без розгляду; (4) відповідач може визнати позовні вимоги повністю або частково; (5) сторони можуть оформити положення, що стосуються предмету позову, у вигляді мирової угоди та подати її на затвердження суду. Якщо сторони не дійшли згоди в процесі медіації, суддя продовжує розгляд справи по суті.

Врегулювання спору за участю судді проводиться за згодою сторін до початку розгляду справи по суті.

Переваги:

Судді мають найвищий рівень зацікавленості у медіації, оскільки вона дозволяє економити час, який вони витрачають на судові слухання, знімати конфліктність. Сторони не несуть додаткових витрат. Сторони не несуть ризиків, пов'язаних зі строками позовної давності у зв'язку з тим, що процедура проводиться після подачі позову.

Складнощі:

Не всі судді можуть бути зацікавленими або мати належні навички щодо врегулювання спорів у такий спосіб. Брак суддівських кадрів. Існують ризики зловживання процедурою сторонами з метою заміни судді у разі відсутності підстав для його відводу, затягування розгляду справи.

Суддя наділений повноваженнями заслухати дитину особисто або доручити проведення інтерв'ю з фахівцем із дотриманням відповідних гарантій захисту психологічного здоров'я неповнолітнього

Процесуальні повноваження **медіатора** обмежені. Він не має повноважень щодо допиту, і не може викликати дитину або призначити експертне опитування дитини

Дитина бере участь в медіації за згодою батьків або осіб, які їх замінюють, з урахуванням обсягу її дієздатності

У віці до 14 років може отримувати соціальну послугу з медіації (для дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах).

У віці з 14 років може брати участь в Програмі відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення (для дітей, які вперше вчинили кримінальний проступок або нетяжкий злочин та визнали факт вчинення кримінального правопорушення)

Участь дитини в сімейній медіації можлива в декількох формах

Пряма консультація дитини.

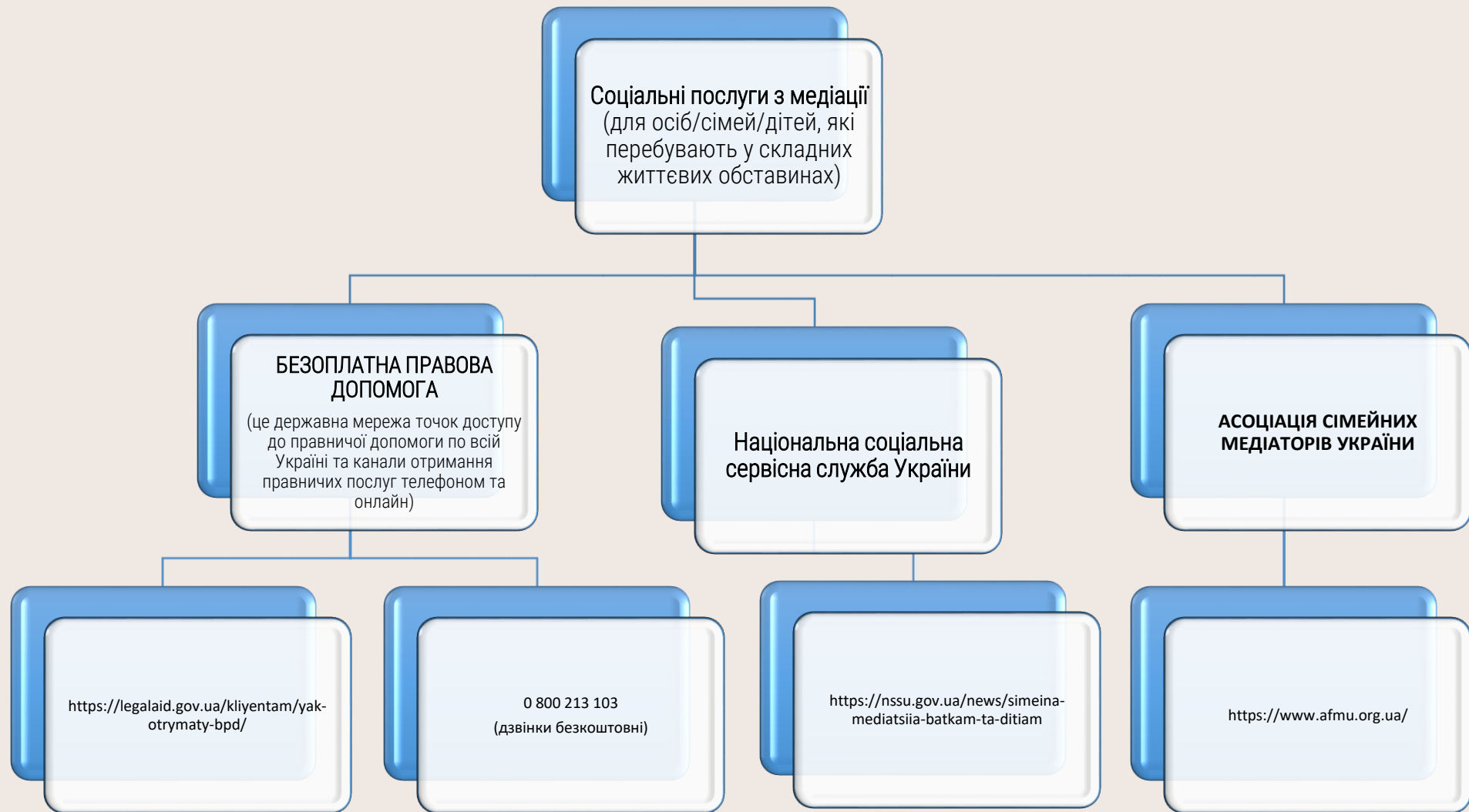
Проводиться медіатором без присутності батьків. Така консультація потрібна, коли дитина не може або не хоче висловити свої бажання в присутності батьків

Участь дитини в медіації разом з батьками.

Проводиться медіатором для усвідомлення батьками бажань дитини, її почуттів, переживань. Медіатор допомагає дитині висловити свої почуття та бажання, а батькам – почути, що саме хоче сказати дитина

Участь дитини в медіації як сторони конфлікту.

Проводиться медіатором залежно від віку дитини. Найчастіше така медіація проводиться з підлітками та батьками або з тим, з ким проживає підліток

Розмір **судового збору**, порядок його сплати, повернення і звільнення від сплати встановлюються Законом України «Про судовий збір».

Відповідно до частини другої статті 142 ЦПК України у разі **укладення мирової угоди**, відмови від позову, визнання позову відповідачем на стадії перегляду рішення в апеляційному чи касаційному порядку суд у відповідній ухвалі у порядку, встановленому законом, вирішує питання про **повернення скажнику (заявнику)** з державного бюджету 50 відсотків судового збору, сплаченого ним при поданні відповідної апеляційної чи касаційної скарги, а в разі якщо домовленості про укладення мирової угоди, відмову позивача від позову або визнання позову відповідачем досягнуто сторонами за результатами проведення **медіації - 60 відсотків судового збору**, сплаченого при поданні відповідної апеляційної чи касаційної скарги.

Верховний
Суд

